

Coğrafi Koordinat Sistemi: Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın konumunu tarif etmek için uluslararası bir sayı sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Bu sisteme **coğrafi koordinat sistemi** denir.



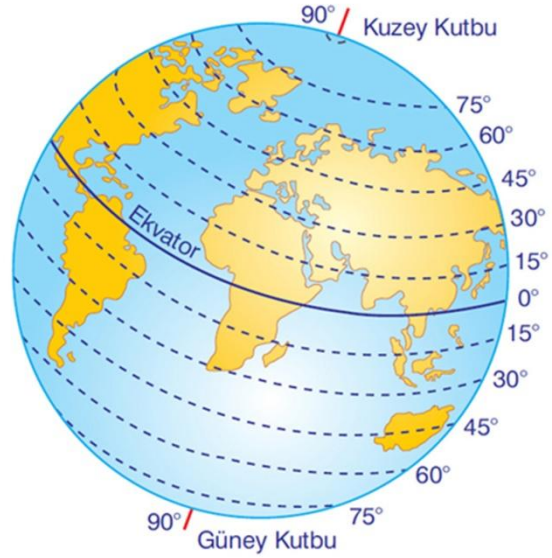
- Coğrafi koordinat sistemi; günümüzde **cep telefonlarındaki yer bildirimlerinde, araçlardaki yol kılavuzu (navigasyon) sistemlerinde, hava ve deniz ulaşımında rotaların belirlenmesinde,** savunma sanayii gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

Ekvator: Kutup noktalarından eşit uzaklıktaki noktaların birleşmesiyle oluşan ve Dünyayı iki eşit parçaya ayıran hayali çizgidir.

Ekvator'un kuzeyindeki yarım küreye "kuzey yarım küre", güneyindeki yarım küreye de "güney yarım küre" denir.

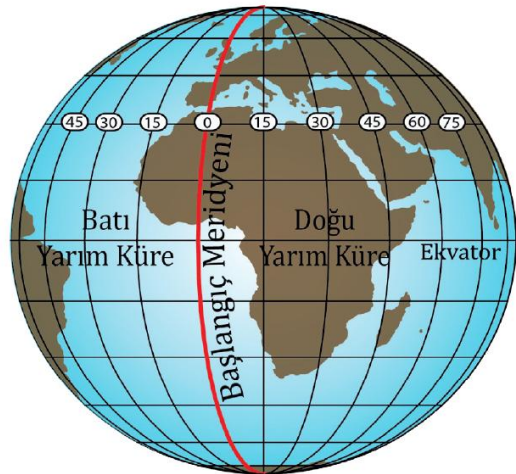


Paralel: Ekvatora paralel olarak çizilen hayali çembere **paralel** denir.



Paralellerin Özellikleri

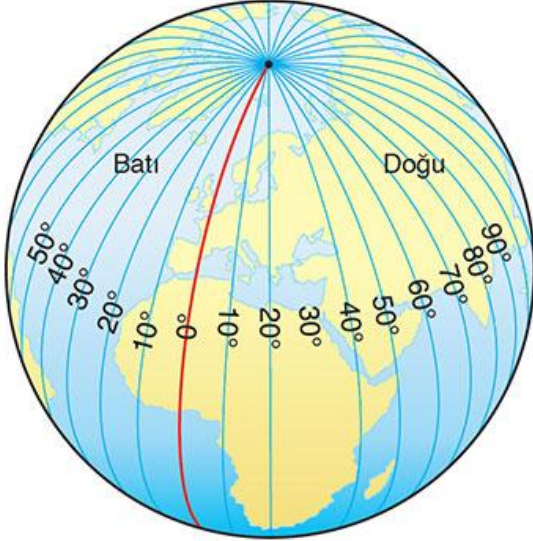
- En uzun paralel daresi olan Ekvator, harita üzerinde 0° olarak gösterilir
- Kuzey yarım kürede 90 tane, Güney yarım kürede 90 tane paralel daresi olmak üzere **toplam 180 paralel daresi bulunur.**
- Paraleller 1° aralıklarla çizilmiştir.
- Dünya'nın şekline göre **Ekvator'dan kutuplara gidildikçe paralellerin çevre uzunluğu kısalır.**
- Kutuplarda nokta hâlini alırlar.
- Ardışık iki paralel arası mesafe 111 km'dir.**



Meridyen: Kutupları birbirine birleştiren ve Ekvatoru dik bir açıyla kesen hayali yarım dairelere **meridyen** denir.

Başlangıç meridyeni İngiltere'nin başkenti Londra yakınındaki Greenwich kasabasından geçer.

Başlangıç meridyeni Dünya'yı doğu ve batı yarım küre olarak ikiye ayırır. Başlangıç meridyeninin doğusundaki kısma "**doğu yarım küre**", batısındaki kısma ise "**batı yarım küre**" denir.

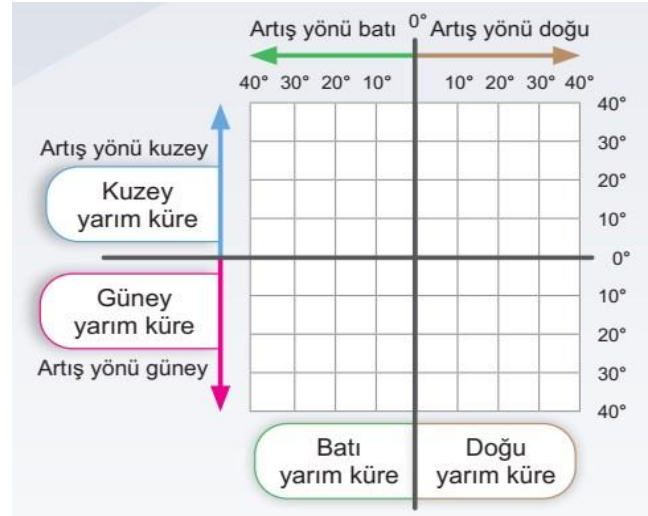


Meridyenlerin Özellikleri

- İngiltere'nin Londra şehrinden geçtiği varsayılan **Greenwich** meridyeni başlangıç meridyeni olarak kabul edilir. Greenwich harita üzerinde 0° olarak gösterilir.
- Meridyenlerin uzunlukları birbirine eşittir ve yay şeklindedir.
- **Ardışık iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakikadır.**
- **Aynı meridyen yayı üzerinde bulunan tüm noktaların yerel saati aynıdır.**
- Başlangıç meridyeninin batısında 180 adet meridyen, doğusunda 180 adet meridyen olmak üzere **toplam 360 meridyen vardır.**
- Başlangıç meridyeninin batısında bulunanlara batı meridyenleri, doğusunda yer alanlara doğu meridyenleri denir.
- Ardışık iki meridyen arasındaki en uzun mesafe Ekvator üzerinde olup 111 km'dir.
- Dünya'nın şeklinden dolayı kutuplara doğru gidildikçe bu mesafe azalır ve kutup noktalarında birleşir.

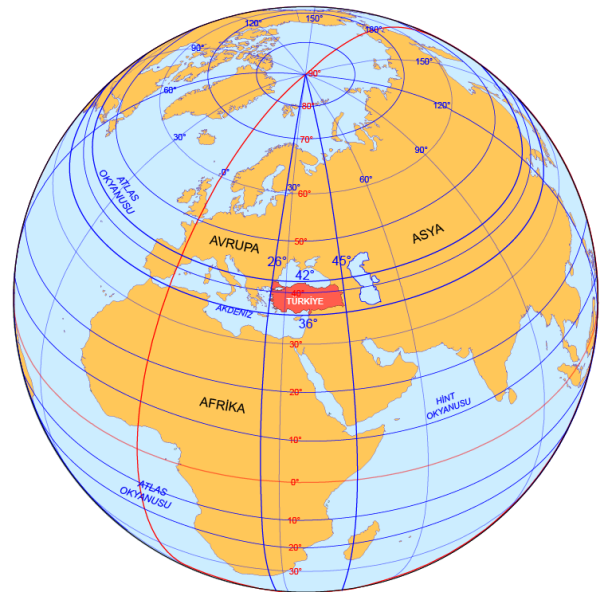
Dünya'nın kuzey ve güneyinde yer alan uç noktalarına **kutup noktası** denir. Kuzeyde yer alan kutup noktasına kuzey kutup noktası, güneyde yer alan kutup noktasına da güney kutup noktası denir.

Bir yerin coğraf koordinatlarını belirlemek için üç adımlı bir yol izlenir:

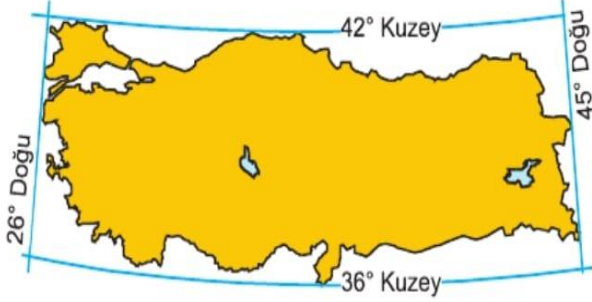


- 1. Adım:** Yerin Ekvator'a göre konumu tespit edilir. Paralel dereceleri kuzeye doğru artıyorsa kuzey yarım kürede, güneye doğru artıyorsa güney yarım kürede olduğu söylenebilir.
- 2. Adım:** Yerin başlangıç meridyenine göre konumu belirlenir. Meridyen dereceleri doğuya doğru artıyorsa doğu yarım kürede, batıya doğru artıyorsa batı yarım kürede olduğu söylenebilir.
- 3. Adım:** Koordinatları belirlenen yerin uç noktalarından geçen paralel ve meridyen dereceleri tespit edilir.

Coğrafi Konum: Dünya üzerindeki herhangi bir yerin bulunduğu konuma **coğrafi konum** denir. Coğrafi Konum, mutlak konum ve göreceli konum olmak üzere ikiye ayrılır.

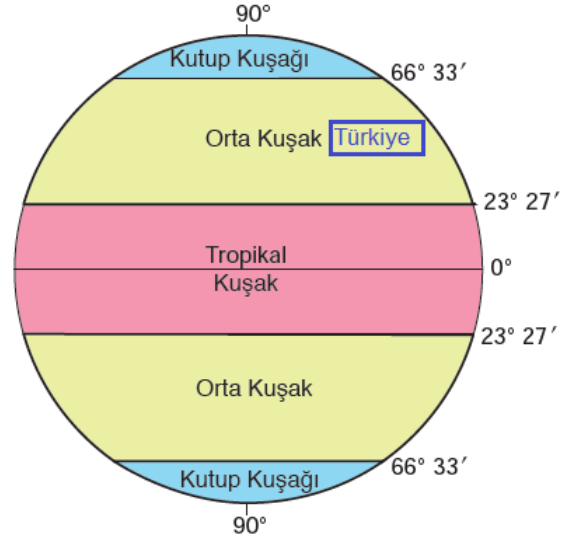


Mutlak (Matematik) Konum: Bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine olan uzaklığına **mutlak konum** denir.



Türkiye'nin Mutlak (Matematik) Konumu:

- Türkiye, ekvatora göre kuzey yarım kürede ve başlangıç meridyenine göre doğu yarımkürede yer alır.
- Ülkemizin en güney noktası, Hatay ilinin Yayladağı ilçesine bağlı Topraktutan köyüdür. En kuzey noktası ise Sinop ilindeki İnceburun'dur.
- En batı noktası Gökçeada, en doğu noktası ise Iğdır ilindeki Dilucu'dur.
- **Türkiye, 36° - 42° kuzey paralelleri ile 26° - 45° doğu meridyenleri arasında yer alır.**
- Ülkemizin kuzey ve güney uç noktaları arasında 6 paralel farkı vardır. Ardışık iki paralel arası 111 km olduğundan kuzey ve güney uç noktalarımız arasındaki kuş uçuşu mesafe yaklaşık 666 km'dir.
6 (paralel farkı) x 111 km (ardışık iki paralel arası mesafe) = 666 km
- Ülkemizin doğu ve batı uç noktaları arasında 19 meridyen farkı vardır. Ardışık iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakika olduğu için doğu ve batı uç noktaları arasındaki toplam zaman farkı yaklaşık 76 dakikadır.
19 (meridyen farkı) x 4 dakika (ardışık iki meridyen arası zaman farkı) = 76 dakika
- ❖ Ülkemiz, kuzey yarım kürede ve orta kuşakta yer almaktadır. Orta kuşakta yer alan diğer ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de bir yıl içinde dört farklı mevsim yaşanmaktadır.



- ❖ **Dünya üzerindeki sıcaklık, Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe azalır.** Bunun nedeni bu yönde ilerledikçe güneş ışınlarının geliş açısının daralmasıdır.
- ❖ **Türkiye ekvatorun kuzeyinde yer aldığı için ülkemizin güneyi, kuzeyine göre daha sıcaktır.** Aynı şekilde evlerimizin güneye bakan odaları, kuzeye bakan odalarına göre daha sıcaktır.

Göreceli (Özel) Konum: Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, okyanuslara, boğazlara, ticaret yollarına ve komşu ülkelere göre konumuna **göreceli konum** denir. Göreceli konumu belirlerken o yerin yer altı kaynakları, iklimi ve yer şekilleri özelliklerini de dikkate alabiliriz.

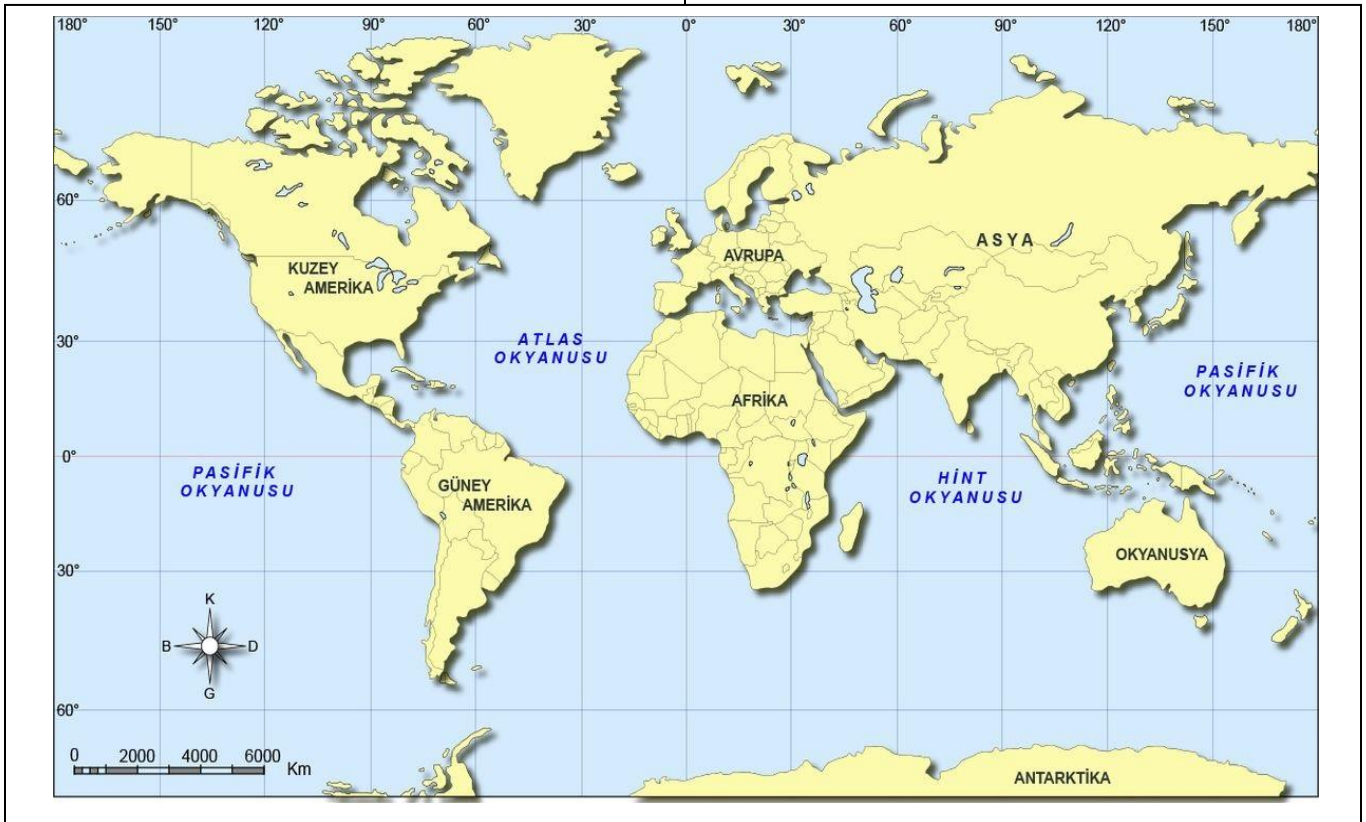


- Ülkemiz; **Asya, Avrupa ve Afrika** kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı ve önemli ticaret yollarının kesiştiği bir konumda yer alır.
- Ayrıca dünya siyasetinde hep gündemde olan Balkanlar ve Kafkasların arasında yer alır.
- Türkiye'nin kara sınırı komşuları **Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan (Nahçıvan), İran, Irak ve Suriye**'dir.
- Ülkemizin Karadeniz, Akdeniz, Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne kıyısı vardır.
- **Türkiye, Trakya ve Anadolu yarımadalarından oluşur.** İstanbul ve Çanakkale boğazları üzerine yapılan köprüler ve deniz altından geçen tüneller ile bu iki yarımada birbirine bağlanmıştır.
- Ülkemiz; bor, demir, bakır gibi zengin yer altı kaynaklarına sahiptir. Ayrıca petrol ve doğal gaz rezervleri bakımından zengin olan Rusya, Azerbaycan ve Orta Doğu ülkelerine yakın bir konumdadır. Bu nedenle enerji kaynaklarının sanayileşmiş Avrupa'ya taşınmasında bağlantı görevi üstlenmektedir.

- Türkiye, ortalama yüksekliği 1132 metre ile yükseltisi fazla olan bir ülkedir.
- Ülkemizin batı ve güney kesimlerinde **Akdeniz iklimi**, kuzey kesimlerinde **Karadeniz iklimi**, iç kesimlerinde ise **Karasal iklim** görülür.
- Bu çeşitliliğin nedeni, yeryüzü şekillerinin farklılık göstermesi ve dağların genellikle denize paralel uzanmasıdır.
- Topraklarımız, ilk yerleşimlerden günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ülkemizin dört bir yanında bu medeniyetlerden kalma sayısız eser bulunmaktadır. Bu eserlerin her biri, dünya tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca ülkemiz doğal güzellikler bakımından da oldukça zengindir. Bu özellikleri ile dünya turizminde önemli bir yere sahiptir.

Kıta: Yeryüzünde büyük kara parçalarına **kıta** denir.

- Yeryüzünde **Asya, Avrupa, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antarktika ve Okyanusya** olmak üzere toplam yedi tane kıta vardır.



ASYA: Asya, Dünya'nın yüzey alanı en büyük kıtasıdır. Avrupa ve Afrika'nın doğusunda, Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun kuzeyinde yer alır.

AVRUPA: Avrupa kıtası; Asya kıtasının batısında, Afrika kıtasının kuzeyinde ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda yer alır. Yüz ölçümü bakımından en küçük ikinci kıtadır.

AFRİKA: Afrika kıtası; Avrupa kıtasının güneyinde, Asya kıtası ile Hint Okyanusu'nun batısında ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda yer alır. Dünya'nın en büyük çölü olan Büyük Sahra Çölü, bu kıtada yer alır.

KUZEY AMERİKA: Kuzey Amerika kıtası; Pasifik Okyanusu'nun doğusunda, Atlas Okyanusu'nun batısında ve Güney Amerika kıtasının kuzeyinde yer almaktadır. Kıtanın batısında Kayalık Dağları bulunmaktadır.

GÜNEY AMERİKA: Güney Amerika; Kuzey Amerika kıtasının güneyinde, Büyük Okyanus'un doğusunda, Atlas Okyanusu'nun batısında yer alır. Kıtanın batısında And Dağları bulunmaktadır.

OKYANUSYA (AVUSTRALYA): Okyanusya; Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun doğusunda yer alır. Kıtalar arasında yüz ölçümü bakımından en küçük olandır

ANTARKTİKA: Antarktika: Antarktika kıtası; etrafı Güney Okyanus ile çevrilidir. Buzullarla kaplı olan kıta, canlı yaşamı için uygun değildir.

Okyanus: Kıtalar arasındaki derin çukurlukları dolduran tuzlu su kütlelerine de **okyanus** denir.

- Yeryüzünde **Büyük Okyanus** (Pasifik), **Atlas Okyanusu** (Atlantik), **Hint Okyanusu**, **Güney Okyanus** ve **Arktik Okyanusu** olmak üzere beş tane okyanus bulunmaktadır.

ATLAS OKYANUSU: Dünya'nın en büyük ikinci okyanusudur. Diğer ismi Atlantik Okyanusu'dur. Avrupa ve Afrika'nın batısında, Kuzey ve Güney Amerika kıtalarının doğusunda, Antarktika'nın kuzeyinde yer alır

BÜYÜK OKYANUS: Diğer adıyla Pasifik Okyanusu, Dünya'nın en büyük okyanusudur. Kuzey ve Güney Amerika kıtalarının batısında, Asya ve Okyanusya kıtalarının doğusunda, Antarktika kıtasının ise kuzeyinde yer alır. Dünya'nın en derin noktası olan Mariana Çukuru bu okyanustadır. Bölgedeki yoğun volkanik faaliyetler nedeniyle Büyük Okyanusu, ateş çemberi olarak da anılır.

GÜNEY OKYANUSU: Antarktika kıtasını çevreleyen okyanustur. Asya, Afrika ve Kuzey Amerika kıtalarının güneyinde yer alır.

ARKTİK OKYANUSU: Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın kuzeyinde yer alır. Kuzey kutbunu kapsayan bu okyanusta buzullar yer alır. Okyanuslar arasında en küçük olanıdır.

HİNT OKYANUSU: Afrika, Asya, Okyanusya ve güneyde Antarktika kıtaları arasında yer alır.

Göreceli konumun önemli bir özelliği de jeopolitik konumdur.



Jeopolitik Konum: Bir ülkenin yeryüzündeki konumu ile sahip olduğu doğal ve beşerî kaynakların, o ülkenin dış politikası ve uluslararası ilişkileri üzerindeki etkisini ifade eder.

Doğal unsurlar; iklim, yer şekilleri, yer altı ve yer üstü kaynakları gibi coğrafi özellikleri kapsarken;

Beşerî unsurlar, nüfus yapısı, ekonomik gelişmişlik düzeyi ve sosyo-kültürel değerleri içerir.

- Türkiye, hem doğal hem de beşerî unsurlar bakımından zengin özelliklere sahip olması nedeniyle, jeopolitik açıdan önemli bir konumda bulunmaktadır.

Deniz: Okyanusların karaların iç kesimlerine veya kenar kısımlarına sokulmuş su kütlelerine deniz denir. Karadeniz, Akdeniz, Kızıldeniz vb.

- Ülkemizin kara sınırının olduğu komşu devletler **Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Nahçıvan, İran, Irak** ve **Suriye**'dir.
- Bunun yanı sıra KKTC, Lübnan, Filistin, Mısır, Libya, Rusya, Ukrayna, Romanya gibi deniz komşularımız da vardır.

KKTC: Ülkemizin güneyinde, Akdeniz'de yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs Adası'nın kuzeyinde yer alır.

- Başkenti Lefkoşa'dır. Güneyinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bulunur. Resmî dili Türkçe, para birimi Türk lirasıdır.

LÜBNAN: Ülkemizin güneyinde, Doğu Akdeniz kıyısında yer alır. Başkenti Beyrut'tur. Resmî dili Arapça, para birimi Lübnan lirasıdır.

FİLİSTİN: Ülkemizin güneyinde, Doğu Akdeniz kıyısında yer alır. Başkenti Kudüs'tür. Resmî dili Arapçadır.

MISIR: Ülkemizin güneyinde, Akdeniz'in karşı kıyısında yer alır. Başkenti Kahire'dir. Resmî dili Arapça, para birimi Mısır lirasıdır.

LİBYA: Ülkemizin güneybatısında, Akdeniz'in karşı kıyısında yer alır. Başkenti Trablus'tur. Resmî dili Arapça, para birimi Libya dinandır.

RUSYA: Ülkemizin kuzeydoğusunda, Karadeniz kıyısında yer alır. Başkenti Moskova'dır. Resmî dili Rusça, para birimi Rus rublesidir.

UKRAYNA: Ülkemizin kuzeyinde, Karadeniz'in karşı kıyısında yer alır. Başkenti Kiev'dir. Resmî dili Ukraynaca, para birimi hrivnadır.

ROMANYA: Ülkemizin kuzeybatısında, Karadeniz kıyısında yer alır. Başkenti Bükreş'tir. Resmî dili Rumence, para birimi Rumen leydridir.

MAVİ VATAN: Ülkemizin sınırları sadece üzerinde yaşadığımız kara parçasını değil, deniz yetki alanlarımızı da kapsar.



- **Mavi Vatan,** Türkiye'nin uluslararası hukuka uygun olarak hak ve menfaatleri doğrultusunda egemenliğini ilan etmiş olduğu deniz yetki alanlarını ifade etmektedir.
- Bulunduğumuz yüzyılda denizlerde enerji kaynaklarının keşif ve deniz ticaretinin artması, Mavi Vatan'ımızın değerini artırmıştır.
- Mavi Vatan'ın korunması ve geliştirilmesi, Türkiye'nin ulusal güvenliği ve refahı açısından kritik öneme sahiptir.